

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

استان شناسی کیلان

(اجرای آزمائشی)

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب : استان‌شناسی گیلان (اجرای آزمایشی) - ۲۳۶/۵

مؤلفان : هاجر احمدی، حسینعلی روح‌بخش سیگارودی، سید مرتضی فلاح‌قوی بازو لیاستانی، دکتر نادر گل‌زاده ننه‌کران،

یوسف حسن بیگی، علی آذر هوش فتیده و سعید درویشی

ویراستاران : افسانه حبیب‌زاده کلی و دکتر حسن ستایش

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : سید احمد حسینی

مدیر هنری، طراح گرافیک و جلد : طاهره حسن‌زاده

صفحه‌آرا : راحله زادفتح‌اله

حروفچین : فاطمه باقری مهر

مصحح : سیف‌الله بیگ محمددلیوند، حسین چراغی

امور آماده‌سازی خیر : زینت بهشتی شیرازی

امور فنی رایانه‌ای : حمید ثابت کلاچاهی، پیمان حبیب‌پور

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش)

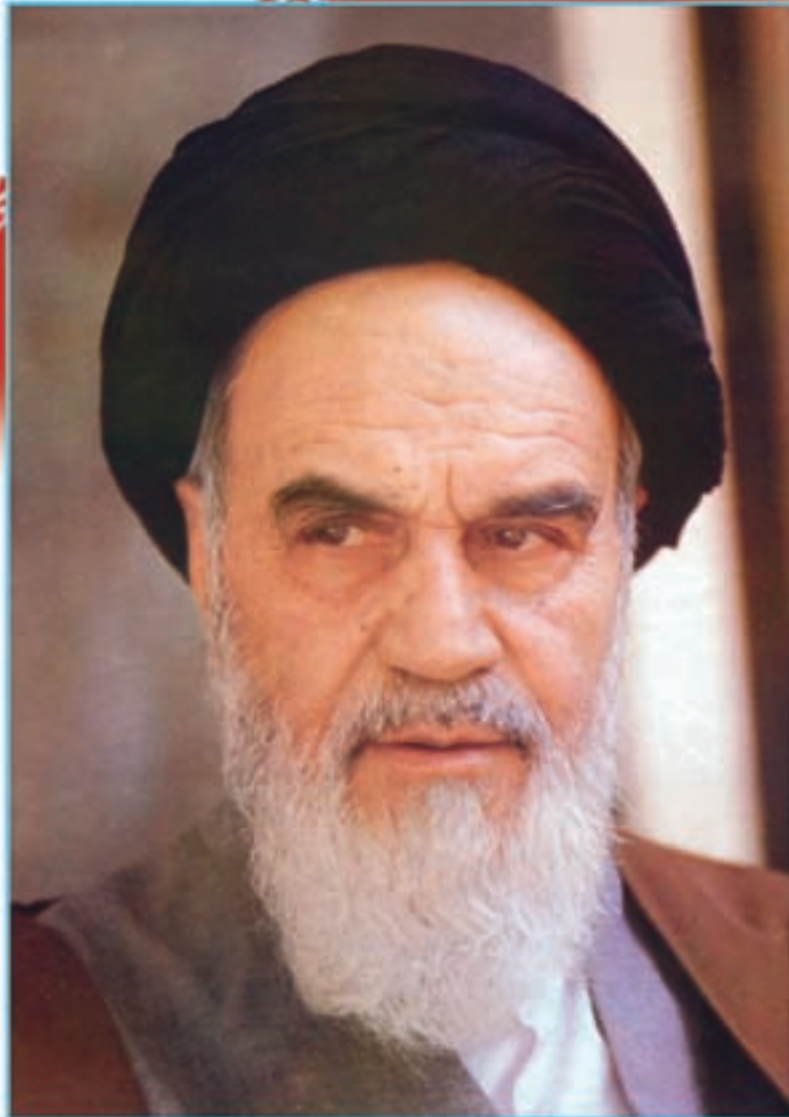
تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ سوم ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک X-۱۷۹۵-۰۵-۹۶۴ ISBN 964-05-1795-X

نهضت برای اسلام نمی تواند محصور باشد در یک کشور و نمی تواند محصور باشد در حتی کشورهای اسلامی. نهضت برای اسلام همان دنباله نهضت انبیاست. نهضت انبیا برای یک محل نبوده است، پیغمبر اکرم اهل عربستان است لکن دعوتش مال عربستان نبوده، محصور نبوده به عربستان، دعوتش مال همه عالم است.

امام خمینی (ره)

دریای خزر

سرزواز افق، مهر خاوران

فروغ دیده حق باوران

بهن، نسر ایمان ماست

پیامت ای امام

استقلال، آزادی، نقش جان ماست

شیدان، چپیده در گوش زمان نسر یادمان

پاینده مانی و جاودان

جمهوری اسلامی ایران

خلیج فارس

دریای عمان

فهرست

صفحه

فصل اول : جغرافیای طبیعی استان گیلان

۲-۴	درس اول : موقعیت جغرافیایی و وسعت استان
۵-۹	درس دوم : ناهمواری های استان و نحوه شکل گیری آن
۱۰-۱۳	درس سوم : وضعیت آب و هوایی گیلان
۱۴-۲۵	درس چهارم : منابع طبیعی و منابع آب استان
۲۶-۲۹	درس پنجم : مسائل زیست محیطی استان

فصل دوم : جغرافیای انسانی استان گیلان

۳۱-۳۵	درس ششم : تقسیمات سیاسی استان
۳۶-۴۴	درس هفتم : شیوه های زندگی در استان
۴۵-۵۲	درس هشتم : جمعیت و حرکات آن در استان

فصل سوم : ویژگی های فرهنگی استان گیلان

۵۴-۶۶	درس نهم : آداب و رسوم مردم استان
-------	----------------------------------

فصل چهارم : پیشینه و مفاخر استان گیلان

۶۸-۷۹	درس دهم : از گذشته استان محل سکونت خود چه می دانید؟
۸۰-۸۷	درس یازدهم : نقش مردم گیلان در دفاع از کیان و مرزهای ایران اسلامی

فصل پنجم : توانمندی های استان گیلان

۸۹-۱۰۱	درس دوازدهم : گردشگری در استان
۱۰۲-۱۰۷	درس سیزدهم : توانمندی های اقتصادی

فصل ششم : شکوفایی استان گیلان پس از پیروزی انقلاب اسلامی

۱۰۹-۱۱۸	درس چهاردهم : دستاوردها (وضعیت موجود)
۱۱۹-۱۲۶	درس پانزدهم : چشم انداز آینده استان

معلمان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آمان می توانند نظرات اصلاحی خود را در باره مطالب

این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۳۶۳ ۱۵۸۵۵ - کرده درسی مربوطه یا پیام تلگرام (Email)

talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفتر نامه ریزی نمایندگی کتاب های درسی

سخنی با دانش آموزان عزیز

شاید از خود سؤال کنید که برنامه‌شناسی چه نوع برنامه‌ای است؟ هدف برنامه‌ریزان درسی از تألیف کتاب استان‌شناسی چیست و مطالعه این کتاب چه اهمیتی دارد؟ پاسخ ما به شما دانش آموز عزیز این است که کتاب استان‌شناسی شما را با استان محل زندگی، مسائل جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، مردم‌شناسی، اقتصادی و فرهنگی آن آشنا می‌کند. از طرف دیگر یکی از انتظارات تربیتی دنیای امروز، تربیت شهروندانی آگاه است. یک شهروند مطلوب، نیازمند پیدا کردن درکی همه‌جانبه از واحدهای سیاسی کشور خود و سرزمین ملی در زمینه‌های مختلف است. این برنامه به شما کمک می‌کند تا از استان محل زندگی خود نگاهی جامع و همه‌جانبه پیدا کنید. کسب بصیرت نسبت به محیط زندگی و آگاهی از خصوصیات آنچه در گذشته و حال و مسائل محیطی، اجتماعی و اقتصادی، فرهنگی و پیشینه تاریخی استان به شما کمک خواهد کرد تا با بحث و گفت‌وگو بینشی عمیق از این مسائل پیدا کرده و راه‌حل‌های این مشکلات را پیدا کنید.

بدون شک شما مدیران آینده جامعه خواهید بود. زندگی مدرسه‌ای باید شما را به دانش لازم برای حل مسائل جامعه مجهز کند. مکانی که شما در آن زندگی می‌کنید توانمندی‌های مختلفی دارد؛ برای مثال، می‌توان به توانمندی‌های جغرافیایی، فرهنگی، اقتصادی و انسانی اشاره کرد. خود شما بخشی از این سرمایه و توانمندی‌ها هستید. بهره‌برداری از توانمندی‌های بالقوه یک کشور در گرو شناخت همه‌جانبه محل زندگی شما و نیز کشور است. برنامه‌شناسی به شما می‌آموزد که فرصت‌های موجود در استان شما کدام است و یا این که تهدیدها و ناتوانی‌ها را چگونه می‌توانید به فرصت تبدیل کنید؟

فراموش نکنید که همه امکانات موجود در محیط فرصت است، آب و هوا، بیابان، کوه، رودخانه، جنگل، نیروی انسانی، میراث فرهنگی، صنایع دستی و خیلی چیزهای دیگر، مهم این است که بیاموزید چگونه از این فرصت‌ها در جهت سعادت خود و جامعه استفاده کنید.

آگاهی از مسائل استان موجب خواهد شد تا از علل پیشرفت و یا عقب‌ماندگی استان خود آگاه شوید و برای حل آن، راه‌حل‌های خلاق پیدا کنید.

ممکن است این سؤال در ذهن شما مطرح شود که آیا بهتر نیست آموزش درباره محیط زندگی یا موضوعات اجتماعی از محیط نزدیک آغاز شود و سپس به محیط دورتر مانند استان و یا کشور بینجامد. ما در این برنامه از طریق طرح پرسش‌ها و فعالیت‌های مختلف این فرصت را برایتان فراهم کرده‌ایم.

بدون شک مطالعه شهر و استان در زمینه‌های جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، آداب و رسوم محلی نه تنها می‌تواند موجب دل‌بستگی به زادگاه و سرزمین ملی شود، بلکه این فرصت را فراهم می‌کند تا با گنجینه‌های مختلف طبیعی، انسانی، فرهنگی و فناوری کشور خود آشنا شوید. در این برنامه درمی‌یابید که افراد زیادی چه در گذشته یا حال در استان شما برای اعتلای کشور تلاش کرده‌اند.

انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ شرایطی را فراهم کرد که دولت و مردم با احساس مسئولیت بیشتری برای پیشرفت همه‌جانبه ایران عزیز تلاش کنند. در ادامه این تلاش‌ها جهت رسیدن به قله رفیع سربلندی و شکوفایی ایران اسلامی که به همت و کوشش شما دانش‌آموزان عزیز بستگی دارد امید است با عنایت حق تعالی و اعتماد به نفس از هیچ کوشش و خدمتی دریغ نکنید. در این راه قطعاً راهنمایی‌های مفید دبیران محترم جغرافیا بسیار سودمند خواهد بود.

به امید موفقیت شما

گروه جغرافیای دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

استان گیلان از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران

گیلان موقعیتی ممتاز نه فقط از لحاظ اقلیمی و جغرافیایی، بلکه از لحاظ تاریخی و انسانی دارد. هرچه در مدّ نگاه خود به این سرزمین دقّت می‌کنیم، نشانه‌های عظمت بیشتری را در آن می‌بینیم. گیلان سرزمینی نابغه‌پرور است. علمای بزرگ، فقیهان، فیلسوفان، شاعران و ادیبان، صنعتگران و دانشمندان، مردان و زنان از خودگذشته شجاع در تجربه‌های گوناگون این کشور، سرتاسر تاریخ این

خطّه عزیز و پُربرکت را انباشته‌اند. از لحاظ اعتقادات مذهبی، این منطقه پُربرکت و پُرطراوت، یکی از نخستین مناطق کشور ماست که دروازه‌های ناگسودنی خود را بر روی خاندان پیغمبر و آل علی گشود. سال‌های متمادی، بنی‌امیه و بنی‌عبّاس سعی کردند از دیواره عظیم البرز عبور کنند و لشکریان خود را به این منطقه بیاورند اما موفق نشدند. این معبر، با شمشیر و زور باز نشد؛ با عشق و ایمان باز شد. روزی که فرزندان مظلوم علی و فاطمه از جور بنی‌امیه و بنی‌عبّاس، در این کوه‌های سر به فلک کشیده به دنبال دل‌های مهربان و دست‌های کارآمد می‌گشتند، به مردم گیلان و خطّه شمال کشور دست یافتند. این‌جا بود که دروازه البرز باز و اسلام علوی وارد شد. این مردم از روز اول که مسلمان شدند، آل علی را قبله اسلامی و معلّم خود انتخاب کردند. از همین منطقه چند هزار مرد شجاع و دل‌آور، برای یاری فرزندان زیدبن علی به یمن رفتند. حکومت علوی یمن، با بازوی دلاور مردان این خطّه بر سر کار آمد. زیدی‌ها در یمن هیچ نیرویی نداشتند؛ گیلانی‌ها به آن‌جا رفتند و حکومت فرزندان زیدبن علی شهید را سرپا کردند. این، آغاز تاریخ اسلامی این منطقه است. در طول تاریخ، رنگ‌های گوناگون بر سیاست این کشور پهناور سایه افکند؛ اما رنگ ثابت این مردم، ایمان بود. در دوران مشروطیت، در دوران استبداد صغیر، در دوران دست‌اندازی انگلیسی‌ها و دیگر بیگانگان متجاوز به ایران – در همه این تجربه‌ها – گیلانی‌ها نشان دادند که پیشروند.

میرزا کوچک شجاع جنگلی، یک نمونه و یک مسطوره است؛ و آلا وقتی مرحوم میرزا کوچک جنگلی در این منطقه دلش با احساسات شجاعانه اسلامی بیدار شد، آن روز نغمه اتحاد اسلام در سرتاسر گیلان و در بین خواص این مرز و بوم پیچیده بود. گیلانی‌ها پیشرو مبارزات سیاسی و فعالیت‌های مطبوعاتی بودند؛ از جمله، قدیمی‌ترین روزنامه‌های کشور و قدیمی‌ترین فعالیت‌های سیاسی، در این منطقه بوده است. در دوران رژیم ستم‌شاهی چون این‌جا خطه سرسبز و بابرکتی بود و آن را برای خودشان می‌خواستند - نه برای مردم - انواع و اقسام جاذبه‌هایی را که برای آن‌ها جاذبه محسوب می‌شد، در این استان ایجاد کردند؛ شاید بتوانند دین را از این مردم جدا کنند. من در آن سال‌ها به گیلان آمدم و رشت و مناطق مختلف این استان را از نزدیک مشاهده کردم. دیدم دست‌های استعماری و مغرض، با فکر و دل و جان این مردم چه می‌کند؛ شاید بتواند این‌ها را از دین و دینداری جدا کند. اما بعد از آن‌که شعله انقلاب برخاست و انقلاب پیروز شد، همه دیدند یکی از نقاطی که آن‌چنان پای مردانگی و استقامت فشرده که همه را متوجه خود کرد و هویت و شخصیت خود را نشان داد، منطقه شمال کشور، از جمله منطقه گیلان بود؛ چه در انقلاب، چه در جنگ، چه در روزهای قبل از جنگ در آغاز انقلاب؛ وقتی که هر کدام از گروهک‌های گوناگون می‌خواستند یارگیری و سربازگیری کنند و از فضایی که با خون مردم مسلمان و با همت جوانان مؤمن و تحت رهبری امام بزرگوار پدید آمده بود، سوءاستفاده کنند. من همان روزها وارد رشت شدم، برای این‌که در محافل دانشگاهی و میان جوانان سخنرانی کنم. فراموش نمی‌کنم، در میدان بزرگ شهر آن‌قدر پلاکارد و اعلامیه‌های بزرگ و پرده‌های عظیم از طرف گروهک‌ها زده شده بود که انسان متحیر می‌ماند؛ با شهید دکتر عضدی به قبرستان شهر رفتیم تا بر مزار میرزا کوچک فاتحه‌ای بخوانیم. آن‌جا هم عناصر گروهک‌ها خودشان را رساندند برای این‌که ما را تهدید کنند؛ برای این‌که میرزا کوچک‌خان را تحقیر کنند؛ برای این‌که حرکت عظیم اسلامی مردم ایران را یک حرکت مادی و جدای از انگیزه‌های معنوی بنمایانند، که البته موفق نشدند. در آن شرایط، انسان گمان نمی‌کرد که پنجه متجاوز آن بیگانه پرست‌ها از این شهر و از این استان کنده شود؛ اما دین و ایمان و عشق و معنویت و جوهر ذاتی مردم این منطقه، دست‌ها و انگشتان بیگانه را قطع کرد و اسلام و انگیزه‌های ایمانی و خواست برخاسته از دل و جان مردم مؤمن این استان را بر هوس‌های فاسد و مفسد بیگانگان غلبه داد. گیلان نشان داد که از اعماق جان به اسلام و قرآن و مکتب اهل بیت - علیهم‌السلام - معتقد است. بعد هم دوران جنگ تحمیلی شد. در این دوران، لشکر گیلان یکی از لشکرهای خط‌شکن بود. سرداران، شهیدان و جانبازان گیلانی، ستارگان درخشانی شدند که از یادها هرگز نخواهند رفت. این یک تصویر بسیار کوچک و بسیار کم‌رنگ از مناقب مردم گیلان است. این‌جا یک خطه بسیار پُربرکت است.

تصویر ماهواره‌ای استان گیلان

تصویر فوق یک تصویر ماهواره‌ای Landsat ۷ است که از کل استان در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۲ هجری شمسی گرفته شده است. در این تصویر که تحت عنوان تصویر گویا شده، شناخته می‌شود، خطوط آبی رنگ رودخانه‌ها، خطوط سیاه رنگ جاده‌ها و خطوط قهوه‌ای رنگ شبکه مختصات جغرافیایی را نشان می‌دهد. همچنین زمین‌های زراعی دارای محصول، به رنگ سبز روشن، باغات و اراضی جنگلی به رنگ سبز تیره و اراضی بایر و لم‌یزرع به رنگ سفید دیده می‌شوند.

(عکس از سازمان فضایی ایران)